

ÖNSÖZ

Sosyal güvenlik hukuku, bireylerin hastalık, sakatlık, yaşlılık, doğum gibi fizyolojik ve işsizlik, aile kurma, konut, ölüm gibi sosyo-ekonomik risklere karşı güvenliğini sağlamayı amaçlayan bir sosyal programlar bütünüdür. Bu ve bunun gibi risklere karşı bireye güvenlik sağlayan sistem, bazen bireyin finansmana prim adı altında maddi katılım sağlamasıyla mümkün olmakta, bazen ise prime gerek duyulmaksızın bu güvenlik sistem tarafından sağlanmaktadır. İlkine primli sosyal güvenlik, ikincisine ise primsiz sosyal güvenlik sistemi adı verilmektedir.

Sosyal güvenlik hukuku, bu iki sistemi de kullanarak sosyal güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Sosyal güvenlik hukuku kitaplarında, genellikle bu ayırımın dikkate alındığı görülmektedir. Sözü edilen ayırımı, sosyal güvenlik hukuku mevzuatına ilişkin bir derleme çalışmasında da göz önünde bulundurmakta yarar görülmüştür.

Bireyleri ilgilendiren, fizyolojik veya sosyo-ekonomik risk olarak değerlendirilen hususlardaki değişiklikler sosyal güvenlik mevzuatında değişikliğe neden olmakta, bu durum da, sosyal güvenlik hukuku mevzuatının takibini zorlaştırmaktadır. Bu konudaki kitap veya mevzuat derlemesine yönelik çalışmalar, adeta deniz kenarında kumdan şato yapmaya benzetilmektedir. Bir dalgayla adeta yok olma veya anlamsız hale gelme ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Bu çalışma, didaktik olması ve mevzuat takibinin kolaylaştırılması amacıyla primli sosyal güvenlik-primsiz sosyal güvenlik ayırımı esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sadece anayasa ve kanun düzeyindeki mevzuat hükümleri değil, tüzük, yönetmelik ve esas düzeyindeki idarenin düzenleyici işlemleri de bir araya getirilmiş, böylelikle sosyal güvenlik sisteminin takibinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede tüm sosyal güvenlik hukuku mevzuatının bir araya getirilmesi amaçlanmış, ancak 2500 sayfanın üzerinde bir hacimle karşılaşmıştır. Bu durum çalışmanın kullanımını zorlaştıracak nitelikte değerlendirildiği için bir sınırlandırmaya gidilmiş, gerek primli ve gerekse primsiz sosyal güvenlik mevzuatındaki bir takım yönetmelikler çalışmaya alınmamıştır. Kendi içinde ayrı bir bütünlük taşıyan bireysel emeklilik sistemi ile sosyal güvenlik sisteminin teşkilat yapısına ilişkin yönetmelikler ise tümüyle kapsam dışında tutulmuştur.

Primli sosyal güvenlik sistemine ilişkin yönetmelikler arasında aşağıda alfabetik sıra içerisinde isimleri verilenlerin metinlerine kitabın hacminin genişliği nedeniyle yer verilememiştir:

- "Bankalar ve Kamu İdareleri Tarafından Yapılacak Olan Sigortalılık Kontrolü İle Kurum ve Kuruluşlardan Bilgi ve Belgelerin Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (RG., 06.12.2013, S. 28843)
- "İşsizlik Sigortası Fonu Kaynaklarının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (01.09.2004, S. 25570),
- "T.C. Emekli Sandığı Yoklama Yönetmeliği" (RG., 11.09.1990, S. 20632),
- "Tarım Sigortalılarının Ödemek Zorunda Oldukları Primlerin Hesaplanması, Ödenmesi ve Tahsili Usulleri Hakkında Yönetmelik" (RG., 01.08.2005, 25893)
- "Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışan Sigortalıların Tescili İle İlgili İşlemler, Başvurma ve Uymak Zorunda Oldukları Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (RG., 31.07.2005, S. 25892),
- "Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu Kapsamında Tarımsal Faaliyette Bulunanların Tespit, Tescil ve Takibi Hakkında Yönetmelik" (RG., 16.09.2004, S. 25585)
- "Türkiye İş Kurumu Tarafından Sunulan Hizmetler İçin İşsizlik Sigortası Fonundan Kaynak Aktarımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (RG., 02.02.2016, S. 29612),

Benzer şekilde primsiz sosyal güvenlik sisteminde yer alan ancak çalışmamızda metinlere yer verilmeyen yönetmelikler ise şunlardır:

- "Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği" (RG., 29.03.2015, S. 29310),
- "Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği" (RG., 21.02.2001, S. 24325),
- "İl Sosyal Hizmetler Kurulunun Kuruluş Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik" (RG., 17.11.1983, S. 18224),
- "Korunmaya Muhtaç Çocukların İş ve Meslek Sahibi Olabilmeleri İçin İşyerlerinde Çalıştırılma Esaslarına İlişkin Yönetmelik" (RG., 28.11.1983, S. 18235)
- "Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik" (RG., 28.11.1983, S. 18235),
- "Korunmaya ve Bakıma Alınmış Olup İşgörmeye Gücüne Sahip ve İstekli Olanların Buldukları Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Uygun Görülen Hizmetlerinde Çalıştırılmalarına İlişkin Yönetmelik" (RG., 23.12.1983, S. 18260),
- "Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri İle Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş Ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik" (RG., 30.04.2015, S. 29342)
- "Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu'nun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik" (RG., 15.01.1998, S. 23231)

- "Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik" (RG., 13.11.1995, S. 22462).

Diğer taraftan yukarıda sözü edildiği üzere, bireysel emeklilik sistemine ilişkin 10, sosyal güvenlik sisteminin teşkilat yapısına ilişkin ise 11 adet yönetmelik ve eklerine de yer verilememiştir. Ancak metnine yer verilmeyen yönetmeliklerin isimlerinin burada belirtilmesi yararlı görülmüştür.

Bireysel emeklilik sistemine ilişkin olarak yer verilemeyen yönetmelikler şunlardır:

- "Bireysel Emeklilik Araçları Hakkında Yönetmelik" (RG., 29.08.2009, S. 27334)
- "Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik" (RG., 31.10.2001, S. 24569),
- "Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik (RG., 09.11.2012, . 28462),
- "Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkında Yönetmelik" (RG., 29.12.2012, S. 28512),
- "Dernek, Vakıf, Sandık ve Diğer Kuruluşlardan Bireysel Emeklilik Sistemine (...) Aktarım Hakkında Yönetmelik" (RG., 19.07.2008, S. 26941).
- "Emekliliğe Yönelik Taahhütte Bulunan Kuruluşların Aktüeryal Denetimi Hakkında Yönetmelik" (RG., 01.03.2009, S. 27156),
- "Emeklilik Gözetim Merkezi Çalışma Esasları Yönetmeliği" (RG., 12.01.2008, S. 26754)
- "Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik" (RG., 08.01.2008, S. 26750),
- "Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik" (RG., 13.03.2013, S. 28586).

Bunun gibi sosyal güvenlik sisteminin teşkilat yapısına yönelik olarak da şu yönetmelik metinlerine yer verilememiştir:

- "Sosyal Güvenlik Kurumu Genel Kurulunun Toplanması, Çalışması, Temsilcilerin Görevlendirilmesi ve Yönetim Kurulunun Seçilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (RG., 08.07.2006, S. 26222),
- "Sosyal Güvenlik Kurumu İcra Memurları Yönetmeliği" (RG., 13.08.2010, S. 27671),
- "Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği" (RG., 10.08.2007, S. 26609),
- "Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmelik" (RG., 29.09.2008, S. 27012),
- "Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" (RG., 23.08.2008, S. 26976),

- "Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" (RG., 01.10.2010, S. 27716),
- "Sosyal Güvenlik Uzmanlığı Yönetmeliği" (RG., 12.12.2013, S. 28849),
- "Sosyal Güvenlik Yüksek Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" (RG., 25.09.2008, S. 27008),
- "Sosyal Güvenlik Denetmenliği Yönetmeliği" (RG., 26.05.2011, S. 27945),
- "Sosyal Güvenlik Kurumuna Prim Borcu Olan İşverenlerin Kamuoyuna Açıklanmasına Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (RG., 22.05.2007, S. 26529),
- "Sosyal Güvenlik Kurumuna Yapılan Sigortalı ve İşyeri Bildirimlerinin Bazı Kurumlara Yapılması Gereken Bildirimler Yerine Geçmesine Dair Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" (RG., 21.07.2009, S. 27295).

Bu çalışmada, anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik ve esas düzeyindeki mevzuat, sistematik bir tarzda derlenmiştir. Önce, primli sosyal güvenlik sistemi çerçevesinde yasal düzenlemelere verilmiş, bunu bu alandaki yönetmelikler izlemiştir. Primsiz sosyal güvenlik sistemi de aynı tarzda bir sisteme tabi tutulmuştur. Önce kanun, sonra da bu alandaki tüzük, yönetmelik ve esaslar'a ilişkin metinlere yer verilmiştir.

Mevzuatın gelişim seyrinin izlenebilmesi amacıyla, kanun metinlerinde değişiklik yapan kanunların kabul tarihi, numarası ve değişikliği yapan madde numaraları parantez içerisinde italik formda, değişikliğin yapıldığı metin ve ibareden önce belirtilmiştir. Örneğin, italik olarak yazılmış (*Değişik: 17.04.2008, 5754/1 md.*) şeklindeki açıklama, ilgili fıkra veya bendin 17.04.2008 tarihli 5754 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirildiğini; (*Ek: 17.04.2008, 5754/3 md.*) şeklindeki açıklama, ilgili fıkra veya bendin 17.04.2008 tarihli 5754 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle eklendiğini; yine italik olarak yazılmış (*Mülga: 17.04.2008, 5754/3 md.*) şeklindeki açıklama da ilgili fıkra veya bendin 17.04.2008 tarihli 5754 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle ilga edildiğini açıklamaktadır.

Aynı tarzda (*İptal ikinci cümle: AYM'nin 03.04.2007 tarihli ve E. 2005/52, K. 2007/35 sayılı Kararı ile, RG., 18.03.2008, S. 26820*) şeklindeki bilgilendirme de, ikinci cümlelerin AYM'nin 18.03.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 03.04.2007 tarihli kararıyla iptal edildiğini ortaya koymaktadır. Bunun gibi (...) şeklindeki işaretlerin açıklaması ise, yürürlükten kaldırılan metne de yer verilerek dipnotta yapılmıştır. İdari düzenleyici işlemler olan tüzük ve yönetmeliklerde ise, değişikliğin yayımlandığı Resmi Gazete'nin tarih ve sayısına yer verilerek gelişim seyri gösterilmiştir. Örneğin, italik olarak yazılmış (*Mülga ibare: RG., 06.11.2014, 29167*) şeklindeki bir açıklama, ilgili metnin Resmi Gazete'nin 06.11.2014 tarihli ve 28167 sayılı nüshasında yayımlandığını ifade etmektedir. Eğer Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan bir

değişiklik söz konusu ise, bu durumda ilgili kararın tarih ve sayısına yer verilmiştir. Değişikliklerin kolayca izlenebilmesi açısından metin yazılımindan farklı olarak italik formun kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Ayrıca, mevzuattaki değişikliğin takibini kolaylaştırmak amacıyla, dipnot metinlerinde kaldırılan ve değiştirilen metinlere italik olarak vurgu yapma gereği hissedilmiş, bu yolla değişiklik seyrinin takibi amaçlanmıştır.

18 adet yasal düzenleme, bir adet tüzük ve 47 adet yönetmelik ile bir adet de esas metnine yer verilen bu çalışmanın 5 Şubat 2016 tarihi itibarıyla güncel olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Çalışmanın, öğrenci, akademisyen ve uygulayıcılara kolaylık sağlaması ve tüm kullanıcılara yararlı olması temel dileğimdir.

Basımı üstlenen Adalet Yayınevinin yetkililerine teşekkür ederim.

Kayseri/Talas, Şubat 2016

Prof. Dr. Murat ŞEN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	VII

BİRİNCİ BÖLÜM**PRİMLİ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN
KANUNLAR**

1. T.C. 1982 Anayasası (İlgili Maddeler)	1
2. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.....	1
3. Sosyal Sigortalar Kanunu	
4. Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu (Bağ- Kur Kanunu).....	
5. T.C. Emekli Sandığı Kanunu	
6. Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu	
7. Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun	
8. İşsizlik Sigortası Kanunu	
9. Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu	
10. Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu	

İKİNCİ BÖLÜM**PRİMLİ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN YÖNETMELİKLER**

1. 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik.....	
---	--

2. Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği
3. Asgarî İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği
4. Çalışma Gücü Ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği
5. Fazla Veya Yersiz Ödemelerin Tahsiline İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....
6. Fiili Hizmet Süresi Zammı Uygulamasının Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik
7. Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil Ve İzleme Sürecine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....
8. Genel Sağlık Sigortası Tescil, Prim Ve Müstehaklık İşlemleri Yönetmeliği.....
9. Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği
10. Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmelik..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
11. Kısa Çalışma Ve Kısa Çalışma Ödeneği Hakkında Yönetmelik.....
12. Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği
13. Millî Savunma Bakanlığı Askerî İş Müfettişleri Yönetmeliği.....
14. Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması Ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik.....
15. Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler İle Yeminli Malî Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmelik.....
16. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında 24/05/1983 Tarihli Ve 2829 Sayılı Kanunun Uygulama Esaslarıyla İlgili Yönetmelik.....
17. Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
18. Sosyal Güvenlik Kurumu İcra Memurları Yönetmeliği **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

19. Sosyal Güvenlik Kurumuna Yapılan Sigortalı Ve İşyeri Bildirimlerinin Bazı Kurumlara Yapılması Gereken Bildirimler Yerine Geçmesine Dair Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik.....
20. Sosyal Güvenlik Kurumunca 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Göre Kullanılacak Yetkilere İlişkin Yönetmelik.....
21. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği
22. Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun Görev, Yetki, Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik
23. Ücret Garanti Fonu Yönetmeliği.....
24. Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik.....
25. Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PRİMSİZ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN KANUNLAR

1. Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun.....
2. Yabancı Memleketlerde Türk Asıllı ve Yabancı Uyruklu Öğretmenlere Sosyal Yardım Yapılması Hakkında Kanun.....
3. İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun
4. 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
5. Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
6. Sosyal Hizmetler Kanunu **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu.....

8. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.....

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PRİMSİZ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN TÜZÜK, YÖNETMELİK VE ESASLAR

1. Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük.....
2. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alan Özürlülere Sağlık Kurulu Raporu Vermeye Yetkili Hastanelerin Belirlenmesi İle Sağlık Raporlarının Alınmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....
3. 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli Ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik.....
4. Bakıma Muhtaç Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği
5. Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum Ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği.....
6. Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tesbiti Ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik
7. Gerçek Kişiler Ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum Ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği.....
8. Korunmaya Ve Bakıma Alınmış Olup İlgörme Gücüne Sahip Ve İstekli Olanların Buldukları Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Uygun Görülen Hizmetlerinde Çalıştırılmalarına İlişkin Yönetmelik.....
9. Koruyucu Aile Yönetmeliği
10. Nakdi Tazminat Ve Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik
11. Özel Huzurevleri İle Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği.....
12. Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği

-
13. Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımına İlişkin Yönetmelik
 14. Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Bakımı Sağlanan Engelli Ve Yaşlı Bireylere Harçlık Ödenmesine İlişkin Yönetmelik.....
 15. Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Çok Amaçlı Olarak Çalışması Ve Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları Kurulması Hakkında Yönetmelik
 16. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği
 17. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik
 18. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu Ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik.....
 19. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Hizmetlerine Katılımın Sağlanması Ve Katkıda Bulunanların Onurlandırılmasına İlişkin Yönetmelik
 20. Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik
 21. Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım İle Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik
 22. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik.....
 23. T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Dinlenme Ve Bakımevleri (Huzurevleri) İşletme Yönetmeliği.....
 24. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün Merkez Ve Taşra Teşkilatı İle Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Okutulacak Ders Saatlerinin Sayısı, Ders Görevi Alacakların Nitelikleri Ve Benzeri Diğer Hususların Tespitine Dair Esaslar.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ 1982 ANAYASASI

(İlgili Maddeler)

Kanun No : 2709
Kabul Tarihi : 18.10.1982
RG Tarih ve Sayısı : 09.11.1982, 17863 (M.)

BİRİNCİ KISIM

GENEL ESASLAR

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5 - Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

X. Kanun önünde eşitlik

Madde 10 - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 07.05.2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. *(Ek cümle: 07.05.2010-5982/1 md.)* Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 07.05.2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) ¹ kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

XI. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü

¹ 09.02.2008 tarihli ve 5735 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle; bu fıkraya "bütün işlemlerinde" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında" ibaresi eklenmiş ancak aynı ibare; AYM'nin 05.06.2008 tarihli ve E. 2008/16, K. 2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir (RG., 22.10.2008, S. 27032).

Madde 11 - Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

İKİNCİ KISIM TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL HÜKÜMLER

I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği

Madde 12 - Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

Madde 13 - (*Değişik: 03.10.2001-4709/2 md.*)

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması

Madde 14 - (*Değişik: 03.10.2001-4709/3 md.*)

Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması

Madde 15 - Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası huktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirtilen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler (...)² dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne

² 07.05.2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle, 15 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan "ile, ölüm cezalarının infazı" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılmaz.

V. Yabancıların durumu

Madde 16 - Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİNİN HAKLARI VE ÖDEVLERİ

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı

Madde 17 - Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

(...)³ meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkı-yönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VE ÖDEVLER

VIII. Sağlık, çevre ve konut

A. Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması

Madde 56 - Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

³ 07.05.2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle 17 nci maddenin dördüncü fıkrasının başında geçen, "Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hali ile" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

B. Sporun geliştirilmesi ve tahkim ⁴

Madde 59 - Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyla korur.

(*Ek fıkra: 17.03.2011-6214/1 md.*) Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.

X. Sosyal güvenlik hakları

A. Sosyal güvenlik hakkı

Madde 60 - Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.

B. Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler

Madde 61 - Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Yaşlılar, Devletçe korunur, Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.

C. Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları

Madde 62 - Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır.

XIII. Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları ⁵

Madde 65 - (*Değişik: 03.10.2001-4709/22 md.*)

Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

CUMHURİYETİN TEMEL ORGANLARI

BİRİNCİ BÖLÜM

YASAMA

D. Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

⁴ Bu kenar başlığı "Sporun geliştirilmesi" iken, 17.03.2011 tarihli ve 6214 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

⁵ Bu kenar başlığı "Sosyal ve ekonomik hakların sınırı" iken, 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Madde 90 - Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (*Ek cümle: 07.05.2004-5170/7 md.*) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkarılacak uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Ekonomik Hükümler

I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey ⁶

Madde 166 - Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.

Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

(*Ek fıkra: 07.05.2010-5982/23 md.*) Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir.

⁶ Bu maddenin kenar başlığı "I. Planlama" iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 23 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.